

ПРЯМІ І НЕПРЯМІ ЗАСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ В ВІТЧИЗНЯНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто методи державного регулювання інноваційної діяльності, їх класифікація, інструменти стимулювання інвестицій та державної інноваційної політики

Ключові слова

Інновації, методи стимулювання інвестицій, інноваційні технології

Annotation

The methods of state regulation of innovation process and their classification is discussed in this thesis. Also analyses stimulate investment and innovation policy in our country.

Keywords

Innovation, investment incentives and innovative technologies

Інновація забезпечує ріст ефективності господарчих процесів людської діяльності. Поряд з цим вона виступає в ролі кінцевого результату інтелектуальної діяльності людини. Стимулювання інвестування в інновації є необхідною умовою розвитку економіки країни в усіх сферах господарчої діяльності. Прогрес, який забезпечується розвитком інноваційних технологій, сприяє еволюційному шляху розвитку країни.

Методи державного регулювання інноваційної діяльності - прямі та опосередковані (непрямі) способи впливу органів державного управління на поведінку суб'єктів інноваційної діяльності з метою підвищення їх інтересу до створення, освоєння і поширення інновацій та реалізації на цій основі інноваційної моделі розвитку країни.

Прямі засоби - методи у вигляді централізованих державних капітальних вкладень в об'єкти загальнодержавного значення, розвиток державного сектору економіки, за допомогою яких держава безпосередньо втручається в економічні та інноваційні процеси.

Непрямі засоби - засоби регулювання інноваційного середовища за рахунок бюджетних важелів та грошово-кредитної політики, системи законодавчих актів тощо. Бюджетні важелі - це встановлена державою система податків, що практично визначає систему перерозподілу доходів підприємств і громадян країни, яку держава вважає оптимальною для формування прибуткової частини бюджету та збереження у підприємств і підприємців ринкових стимулів до роботи та отримання прибутків.

Прямі	Непрямі
Держконтракти, держзамовлення Субсидії, субвенції, дотації Ліцензування, квотування, контингентування Прямі витрати уряду Встановлення фіксованих цін, валютних курсів Встановлення економічних, соціальних, екологічних стандартів Використання сили державної влади	Ставки податків Облікова ставка Митні тарифи Норми амортизації Система законів та законодавчих актів, що регламентують інноваційну діяльність суб'єктів господарювання, Антимонопольне законодавство Патентно-ліцензійна політика Науково-технічне прогнозування

Для регулювання відповідного інвестиційного попиту може вводитися диференційований податок на інвестиції, пов'язані з інноваціями; здійснюватись спеціальна амортизаційна політика, у тому числі з прискореною амортизацією основних фондів. При цьому пільги можуть встановлюватися диференційовано для окремих галузей і сфер економіки, елементів основних фондів, видів

устаткування через надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик.

Грошово-кредитна політика держави впливає на інвестиційно-інноваційні умови, регулюючи грошовий обіг і діяльність банківської системи, яка, за суттю, репродукує збільшення коштів в економічній системі. Виділяють такі основні інструменти грошово-кредитного регулювання:

- норми страхових резервів, які зобов'язані мати комерційні банки і тим самим відволікати певну частину своїх коштів від активного використання для кредитування та інвестування;
- облікова ставка Національного банку (15% на 20.09.16), за якою він продає кредитні ресурси комерційним банкам, збільшуючи або зменшуючи обсяги кредитних джерел для фінансування інвестицій;
- операції з державними цінними паперами на відкритому ринку. Встановлюючи вигідні умови (у вигляді ціни чи дивідендів) для власних цінних паперів, держава стимулює їх купівлю юридичними та фізичними особами і цим зменшує кількість вільних грошей, які можуть бути використані для кредитування інвестицій через банківську систему.

Інструменти державної інноваційної політики також можна класифікувати на основі підходу "попит-пропозиція". Сутність його полягає в тому, що держава здійснює вплив на інноваційні процеси або через стимулювання попиту на інноваційні продукції, або через стимулювання пропозиції таких продуктів, або через створення сприятливих умов для інноваційної діяльності. Інструменти створення сприятливого інституційно-правового середовища для підприємців-інноваторів поділяють на такі:

1. Інструменти регулювання попиту - це укладені центральними або регіональними органами державного управління договори з суб'єктами інноваційної діяльності, з якими держава не тільки замовляє розроблення і виробництва інноваційних продуктів, технологій і послуг, але й гарантує придбання цих продуктів чи їх реалізацію.

2. Інструменти регулювання пропозицій - це дії, спрямовані на забезпечення інноваторів фінансовою і технічною допомогою, у тому числі створення інноваційної інфраструктури: надання інноваторам грантів, позик, субсидій, гарантованих кредитів, дослідних податкових кредитів; забезпечення дослідників та інженерів відповідним обладнанням і приладами, приміщеннями і належним обслуговуванням і т.д..

3. Інструменти створення сприятливого середовища для інноваційного процесу, до яких належать передусім податкові пільги, пільгове кредитування і субсидування, страхування і гарантування, надання прав на прискорену амортизацію устаткування, розвиток державою патентного права, системи стандартизації і сертифікації виробництва та окремих видів продукції, регулювання монопольних підприємств і видів діяльності, дозвіл тимчасової монополії інноватора.

У країнах з розвиненою ринковою економікою переважно для регулювання інноваційних процесів використовується інструментарій непрямих методів управління, а саме:

- пільгове оподаткування прибутку через зменшення бази і ставок оподаткування;
- пільгове оподаткування операцій, пов'язаних з обігом науково-технічної продукції, наприклад, оподаткування за нульовою ставкою податку на додану вартість;
- надання дослідного та інвестиційного (податкового) кредиту - відстрочення податкових платежів у частині витрат з прибутку на інноваційні цілі;
- "податкові канікули" протягом кількох років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів;
- пільгове оподаткування дивідендів юридичних і фізичних осіб, отриманих за акціями інноваційних підприємств;
- зниження ставок податку на прибуток на замовлені та спільні НДДКР;
- зменшення оподаткованого прибутку на суму вартості приладів та устаткування, що передаються вищим навчальним закладам;
- вирахування з оподаткованого прибутку внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій;
- зарахування частки прибутку інноваційних підприємств на спеціальні рахунки з подальшим пільговим оподаткуванням у разі використання на інноваційні цілі.

В Україні згідно з Законом "Про інноваційну діяльність" основними формами державного регулювання інноваційної діяльності є:

- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних та місцевих програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;

- фінансова підтримка виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримка функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

До суперечностей, що стосуються економічного стимулювання становлення та розвитку економіки, слід віднести наступне:

1. Неefективність механізмів державного регулювання, що виявилось у втраті монополії держави на окремі ланки функціонування системи інноваційної економіки, і як наслідок — у деструкції їх стабільності:

- недосконала комерціалізація зазначених галузей;
- нерівноправність громадян щодо здобуття освіти;
- зниження ефективності відтворення кадрів.

2. Низька результативність взаємозв'язку державного управління з механізмами самоорганізації, що призводить до неefективного використання зовнішніх та внутрішніх джерел розвитку:

• повільне становлення інноваційної економіки;

• неоптимальні темпи розвитку недержавної інфраструктури та змішаних організаційних форм;

- недостатній рівень диверсифікації джерел фінансування.

3. Неefективність бюджетно-податкової політики:

• відсутність функціонально-структурної спадковості та послідовності щодо державних видатків;

• брак раціонального співвідношення у фінансуванні окремих елементів складових інноваційної економіки;

- обмежене використання прямих і непрямих форм підтримки і стимулів;

- брак належного контролю за цільовим використанням ресурсів.

Становлення інноваційної економіки в Україні відбувається за наявності сформованої суперечності між об'єктивними закономірностями суспільного розвитку та умовами її розвитку та реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія та практика в умовах трансформації економіки / В. І. Захарченко, Н. М. Корсікова, М. М. Меркулов. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 446 с.

2. Чулаєвська М.Є. Інноваційна діяльність в Україні як фактор забезпечення економічного розвитку та стабільності / М.Є. Чулаєвська, К.К. Баранцева. – К. : ДФСУ. – 38 с.

Сердюк Тетяна Василівна – к.е.н, доцент кафедри БМГА, Факультету будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницького національного технічного університету

Ольга Адамчук – студентка гр. БМ-16м, Факультету будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницького національного технічного університету

Tatyana Serduk - Cand. Sc., Assistant Professor of the department, Vinnytsia National Technical University, e-mail: serdyuktanya@gmail.com

Olga Adamchuk – student of the Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University